

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

On hyvä käytäntö, jos oikaisuvaatimusohje voitaisiin liittää suoraan laskuun.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

On erittäin tärkeää tiedottaa palvelun käyttäjiä ymmärrettävästi ja riittävästi siitä, että myös peruttamattomista maksuttomista palveluista voidaan periä maksu.

5 § Maksuttomat terveysterveystoimet / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

On erittäin perusteltua, että hoitajavastaanotot olisivat aina maksuttomia. Hoitajavastaanotoilla tarkoitetaan sairaanhoitajan, terveydenhoitajan ja kättilön vastaanottoja. Nämä edistävät palvelujen saatavuutta ja myös paljon palveluja käyttävien ja heikommassa taloudellisessa asemassa olevien hoitoon hakeutumista. Ne edistävät myös tarkoituksenmukaisen työnjaon kehittymistä. Näin tuetaan varhaista terveysongelmiin puuttumista ja ehkäistään vakavampien terveyshaittojen syntymistä.

Fysioterapeuttien suoravastaanotot ovat rinnastettavissa hoitajavastaanottoihin. Samoilla perusteilla myös näiden tulisi olla maksuttomia. Tehyn tekemän selvityksen (2018) mukaan suurin osa organisaatioista (73%) peri asiakkaalta maksun (11,50€) fysioterapeuttien suoravastaanotoista. Fysioterapeuttien suoravastaanotot tarkoittavat tilannetta, jossa asiakkaat (lähinnä tule-oireiset) ohjataan suoraan fysioterapeutin vastaanotoille lääkärikäynnin sijaan. Tällaista toimintaa on tällä hetkellä useimmissa kuin joka toisessa terveyskeskuksessa. Tutkimusten mukaan toiminta nopeuttaa asiakkaiden toipumista, vähentää sairauslomaa ja on kustannusvaikuttavaa.

On tarpeellista, että avosairaanhoidon mielenterveystyö on maksutonta kaiken ikäisille. Palveluihin hakeutuminen on monesti mielenterveyspalveluja tarvitseville haasteellista, joten palvelujen maksuttomuus voisi alentaa kynnystä hakeutua palveluihin. Myös päihdehuolto ja osavuorokautisesti laitoksessa annettu päihdehuolto tulisivat olla maksuttomia. Maksuttomiin palveluihin tulee lisätä vielä raskaana olevan äidin laitoksessa annettu päihdehuolto, jotta syntyvän lapsen terveyttä voitaisiin suojella kaikin mahdollisin keinoin.

Raiskatun tutkiminen ja hoito tulee lisätä maksuttomaksi palveluksi. On hyvin tärkeää, että kaikki esteet raiskatun avun hakemiseen poistetaan. Asiaksmaksu on yksi tällainen. Seksuaaliväkivallan uhriksi joutuminen on syvimmin traumatisoivia tapahtumia. Se on myös vahvasti tabuluonteista ja aiheuttaa uhrille häpeää. Hoitamatta jääneet seksuaaliväkivallan uhrin kokevat monenlaisia terveysongelmia, joita voidaan ehkäistä hoitamalla akuuttitilanteet paremmin kuin nyt.

Suomeen on vuodesta 2017 rakennettu Seri-tukikeskusverkostoa (seri=seksuaalirikos). Seri-tukikeskuksissa palvelu on jo nyt maksutonta yhteisen valtakunnallisen linjauksen myötä. Maksuttomuus tulee saada asiakasmaksulakiin, jotta maksusta päättäminen ei jää yksittäisen sairaalan päätöksen varaan.

Suomessa poliisille ilmoitetaan noin 1500 raiskausta vuodessa, tapausten määrä on kuitenkin huomattavan paljon suurempi, sillä enin osa raiskauksista tapahtuu ennestään tutun henkilön tai oman puolison toimesta. Puolessa vakavassa lähisuhteisväkivallassa on aina mukana myös raiskauksia (MARAK-aineisto).

Suun terveyden edistämisen -käynnit tulisi olla myös maksuttomia kaikille. Nykyinen asiakasmaksurakenne saattaa estää tarkoituksenmukaisen toiminnan ja työnjaon kehittymisen. Tästä syystä olisi hyvä, että suun terveydenhuollon asiakasmaksuja arvioidaan ja kehitetään edelleen.

On kannatettavaa, että ehdotuksen mukaisesti sairaanhoidon palvelujen maksuttomuus laajenisi koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaiden palveluja.

Ehdotuksen mukaan tartuntatautilain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yleisvaarallisten tartuntataudin tutkimus, hoito ja hoitoon määrätyt lääkkeet olisivat jatkossakin asiakkaalle maksuttomia. Yleisvaaralliset tartuntataudit on lueteltu tartuntataudeista annetun valtioneuvoston asetuksen (146/2017), jäljempänä tartuntatautiasetus, 1 §:ssä, ja niihin kuuluvat muun muassa kippa, kurkkumätä, lavantauti, polio, SARS, MERS, tuberkuloosi ja tuhkarokko. Nykyinen koronavirustilanne tuo tarpeen uudistaa myös tartuntatautiasetusta niin, että sinne lisätään koronavirus.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Ehdotus, että suun terveydenhuollon palveluista ja hoitotoimenpiteistä perityt maksut lisättäisiin maksukattoon kerryttäviin palveluihin, on kannatettava asia. Tällä hetkellä ainoastaan erikoissairaanhoidossa annettu suuhun ja leukoihin kohdistunut erikoissairaanhoito on laskettu maksukattoon mukaan, mikä on johtanut perusterveydenhuollon asiakkaat eriarvoiseen asemaan. Muutos voi edistää myös paljon palveluja käyttävien tarpeen mukaisten suun terveydenhuollon palvelujen käyttöä. Henkilöillä, joilla maksukatto täytyisi muutenkin, voidaan kastoaa, että he saavat jatkossa suun terveydenhuollon maksutta.

On hyvä, että maksukattoon kerryttäisivät ehdotuksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön antaman fysioterapian lisäksi myös neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkahoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta perityt asiakasmaksut.

Yksilökohtaisesti asiakasmaksuja laskettaessa palveluntuottajia tulee riittävästi ohjeistaa, että käynnit, jotka koostuvat pelkästään toimintakyvyn arvioinnista, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä kuntoutusohjauksesta pitää maksuttomuutensa takia eritellä erikseen. Selvyyden vuoksi ”jalkahoidot” tulisi korvata sanoilla ”jalkahoidot- ja terapiat”.

Etäpalvelujen käyttöönotto on suositeltavaa ja on hyvä, että säännöksen sanamuodot kattavat myös etäyhteyksien avulla annetut palvelut. Etäpalvelut eivät kuitenkaan saa lisätä asiakkaille uusia asiakasmaksuvelvoitteita. Esimerkiksi palveluohjauksen tai neuvonnan tulee olla edelleen maksutonta, vaikka se toteutuisi etänä.

Uutena asiana säädettäisiin, että maksukattoon kerryttäisivät myös tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta perityt asiakasmaksut. Tämä on hyvä muutos, joka lisää em. asiakasryhmien tasa-arvoisuutta suhteessa samanlaisia palveluita terveyskeskuksessa tai poliklinikalla asioiviin henkilöihin.

Asiakasmaksulain kokonaisuudistuksessa tulisi maksukaton seurantajaksona olla juokseva yksilöllinen tapa kalenterivuoden sijaan. Se olisi oikeudenmukaisempaa. Nyt kalenterivuosi seurantajaksona voi aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia asiakkaille, joiden maksut ovat alkaneet tai lisääntyneet loppuvuodesta. Samoin ongelmana on, että monia palveluita käyttäville henkilöille kerääntyy alkuvuodesta suuret laskut ennen eri maksukattojen täyttymistä. Tulisikin olla mahdollisuus maksujen jaksottamiseen yksilöllisesti. Tietojärjestelmiä tulee kehittää jatkossa niin, että ne mahdollistavat maksukaton yksilöllisen seurannan ja jaksoittaisen laskutuksen.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

On hyvä, että jatkuvan ja säännöllisen palvelun kriteerit kirjataan, jotta käytännöt ovat yhtenäisiä.

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnssorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnssorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

On tarpeellista, että ehdotuksen mukaisesti pitkäaikaisten palvelujen maksuja, jotka määräytyvät asiakkaan maksukyvyn mukaan tarkistetaan ja asiakasmaksulakiin lisättäisiin säännökset pitkäaikaisten palvelujen asiakasmaksuista. Tällä hetkellä erilaiset käytännöt kuntien välillä ja jopa kuntien sisällä asettavat palvelujen käyttäjät epätasa-arvoiseen asemaan. Joissain tapauksissa maksut ovat saattaneet nousta todella korkeiksi.

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnssorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnssorg och långvarig familjevård*

-

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Kotiin vietävien palvelujen määrä lisääntyy, joten on tärkeää, että palveluista perittävät maksut on määriteltävä myös lain tasolla. Tämä lisää yhdenmukaisuutta eri alueiden välillä.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

-

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

On tärkeää, kuten on ehdotettu, että asiakasmaksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen liittyviä käytäntöjä selkiytetään, koska niiden soveltamisessa on ollut epäselvyyksiä ja erilaisia käytäntöjä. Maksun periminen ei saa koskaan vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä.

Edotuksen mukaan maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva asia tulisi vireille lähtökohtaisesti asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta, joka voisi olla kirjallinen tai suullinen. On erittäin hyvä, että kunta voisi myös itse alentaa maksua tai jättää sen perimättä. Kuntien tulee huolehtia riittävästä tiedottamisesta maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä siten, että asiakkaat ymmärtävät tiedon.

Olisi hyödyllistä, että palvelusuunnitelman laadinnan yhteydessä arvioitaisiin aina myös asiakkaan asiakasmaksujen maksukyky.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

-

Töytäri Outi

Tehy ry - Yhteiskuntasuhteet ja kehittäminen toimiala